

27.6.2018

MUISTIO

YHTEENVETO HELSINGIN KANSALLISEN KAUPUNKIPUISTON PERUSTAMISTA KOSKEVASTA DIALOGISTA

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvitystyöhön liittyvä kaupunkipuistodialogi järjestettiin to 31.5. klo 17.00 – 20.00 Tieteidentalolla. Kaupunkipuistodialogin tavoitteena oli selvittää ja lisätä ymmärrystä osallistujien aiheeseen liittyvistä tavoitteista, huolista ja kysymyksistä – ei niinkään ottaa kantaa siihen, tulisiko kaupunkipuisto perustaa vai ei.

Keskustelun pääkysymys oli pohtia, mitä kansallisen kaupunkipuiston perustaminen tarkoittaisi Helsingille. Tilaisuuden avauksen jälkeen osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään joiden työskentelyä ohjasivat ulkopuoliset fasilitaattorit ja keskustelua kirjasi muistiin joka ryhmässä ollut kirjuri. Tilaisuuden lopulla ryhmät kokoontuivat yhteen ja esittelivät ryhmissä käytyä keskustelua ja esiin nousseita asioita sekä keskeisimpiä oivalluksia.

Keskusteluun oli kutsuttu kaupunkilaisia, yhdistysten ja järjestöjen edustajia, kaupunkiympäristölautakunnan jäseniä sekä virkamiehiä ja asiantuntijoita. Noin 50 kutsutusta keskusteluun osallistui 28 henkilöä.

Tähän yhteenvetoon on koottu ryhmissä ja loppukeskustelussa käytyä keskustelua ja esiin nousseita asioita teemoittain eli eri ryhmissä käytyjä keskusteluja on yhdistetty asiakokonaisuuksiksi. Näitä tuloksia hyödynnetään selvitystyön tekemisessä ja myöhemmin järjestettävässä jatkokeskustelussa.

Alueen rajaaminen

Kansallisen kaupunkipuiston rajaamiseen nähtiin liittyvän lukuisia kysymyksiä ja näkökulmia. Kansallisen kaupunkipuiston käsitteen koettiin olevan jo itsessään sillä tavalla haastava, että monien asiaa tuntemattomien mielessä se näyttäytyy ennen kaikkea yhtenä paikkana kuten esimerkiksi Esplanadi tai Keskuspuisto. Toisille tällaisen puiston perustaminen herättää ajatuksen jonkinlaisen kokonaan uuden puiston rakentamisesta ja on vaikeaa hahmottaa sitä, että kansallisen kaupunkipuiston perustaminen ei tuo tullessaan yhtään uusia viheralueita tai puistoja vaan muodostuisi jo olemassa olevista alueista. Laajan, keskustasta kaupungin rajoille ulottuvan puiston hahmottaminen yhdeksi yhtenäiseksi alueeksi nähtiin haastavana, varsinkin tässä vaiheessa kun

27.6.2018

MUISTIO

aluerajausta ei ole tehty. Kansallisen kaupunkipuiston kriteerien mukainen laajuus ja toisaalta alueen yhtenäisyys ja tunnistettavuus koettiin vaikeaksi yhtälöksi.

Puiston laajuuteen ja rajojen määrittelyyn liittyy erilaisia näkemyksiä. Toisaalta toivottiin mahdollisimman laajaa kaupunkipuistoa joka näin takaisi mahdollisimman suuren alueen säilymisen viheralueena ja turvaisi erilaisten kulttuuriympäristöjen säilymisen. Laajan rajauksen nähtiin kuitenkin aiheuttavan paljon työtä valmisteluprosessiin ja todennäköisesti se tarkoittaisi myös valmisteluprosessin pitkää kestoja. Tämä johtuu muun muassa siitä, että mitä laajempi rajausta olisi, sitä enemmän vaadittaisiin kaavallisten edellytysten selvittämistä ja asemakaavojen laatimista ja tämä on helposti vuosien työ. Tuotiin myös esiin että laaja valmistelualue toisi epävarmuutta erilaisten hankkeiden kehittämiselle ja tätä kautta myös lisäisi kriittistä suhtautumista koko kansallisen kaupunkipuiston perustamiseen. Yhtenä näkökulmana tuotiin esiin myös se, että puistoon rajattavat alueet eivät ole kenties taloudellisesti hyödynnettävissä esimerkiksi myymällä tai vuokraamalla.

Tuotiin myös esiin, että kansallisen kaupunkipuiston perustaminen herättää huolia niiden alueiden kohtalosta jotka eivät mahdolliseen puistoon kuuluisi. Kohdistuisiko niihin entistä suurempi rakennuspaine jatkossa ja kohdentuisiko viheralueiden hoitoon ja ylläpitoon osoitetut määrärahan erityisesti kansalliseksi kaupunkipuistoksi valitulle alueelle jolloin sen ulkopuolelle rajatut alueet joutuisivat huonompaan asemaan? Myös eri kaupunginosien tasapuolinen kohtelu nousi esiin tässä yhtenä näkökulmana eli onko vaarana että jotkut kaupunginosat jäävät huonompaan asemaan jos niiden alueet eivät kuuluisi perustettavaan kaupunkipuistoon. Rajauksen nähtiin vaikuttavan myös siihen, miten kaupunkilaiset kokevat puiston omakseen. Jos rajausta painottuisi esimerkiksi enemmän keskustan alueisiin, voisi puisto jäädä enemmän vaikkapa matkailijoiden asiaksi. Jos painotus olisi enemmän laajempien asuinalueiden ympäristössä, voisi se muodostua enemmänkin kaupunkilaisten olohuoneeksi.

Valmisteluprosessin ja vuorovaikutuksen tärkeys ja merkitys

Kansallisen kaupunkipuiston valmistelu ja selvitysprosessin itsessään koettiin olevan hyvin tärkeä ja merkityksellinen monella tavalla.

Valmisteluprosessin ja vuorovaikutuksen merkitys nähtiin suurena. Kokemusten mukaan pelkkä perustamispäätös ei vielä takaa sitä, että kansallisesta kaupunkipuistosta muodostuisi toivottu kaupunkilaisten olohuone vaan nähtiin, että vasta vuorovaikutteisen prosessin pohjalta voidaan saada aikaan todellista sitoutumista ja omistajuuden tunnetta kaupunkipuistoon. Kansallinen kaupunkipuisto voisi toimia parhaimmillaan myös kaupungin osallisuusmallin

27.6.2018

MUISTIO

mukaisena osallistumisen alustana joka edistäisi kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa puiston alueella. Helsingissä käynnissä olevan selvitysprosessin eduksi nähtiin se, että työtä tehdään yhdessä kaupungin asiantuntijoiden ja kaupunkilaisten kanssa eikä konsulttivetoisesti niin kuin monissa muissa kaupungeissa on tehty. Tämän arveltiin osaltaan edesauttavan sitoutumista mahdollisesti perustettavaan puistoon.

Keskusteltiin myös sitoutumisesta ja prosessin johtajuudesta. KKPH! – liikkeen aktiivisuus kaupunkipiston edistämisessä näyttäytyi joillekin vähän hämmentävänä ja kaupungin toiminta esiselvityksen valmistelussa on jäänyt ehkä vähän liikkeen toiminnan varjoon. Pohdittiin myös sitä, että ovatko kaupunki ja KKPH! – liike jollakin tavalla vastapuolet asiassa. Kaupungin asiantuntijoilta odotettiin ehkä suurempaa sitoutumista puiston perustamiseen ja intensiteettiä valmisteluun. Toisaalta tuotiin esiin että käynnissä on vasta esiselvitysvaihe.

Dialogiin perustuvan toimintatavan koettiin olevan hyödyllinen ja sen nähtiin mahdollistavan eri näkökulmien esiin tulemistä ja ymmärryksen lisääntymistä. Tämän kaltaisen dialogin merkitystä ja tärkeyttä korostettiin niin kaupungin valmistelijoiden ja ympäristöministeriön välillä kuin kaupungin ja kaupunkilaisten välillä. Sitä, että tähän tilaisuuteen osallistui vain kaksi lautakunnan edustajaa, pidettiin valitettavana.

Moniäänisyyttä kaivattiin valmisteluun lisää. Asiassa aktiivisen kansanliikkeen nähtiin edustavan vain rajallisesti kaupunkilaisia ja tuotiin esiin, että kaupungin tulisi varmistaa se, että mukaan saadaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisten ryhmien näkemystä asiasta, kuten esimerkiksi työttömiä, maahanmuuttajia, lapsia ja nuoria sekä ylipäättään sellaisia tahoja jotka eivät yleensä itse aktiivisesti osallistu tällaiseen keskusteluun. Todettiin, että esimerkiksi Helsingin partiolaisten kautta voisi olla mahdollista tavoittaa suuri määrä nuoria eri puolilta kaupunkia ja saada heidän ajatuksiaan asiasta. Tämä tosin vaatisi huolellista pohdintaa ja kysymyksenasettelua jotta saataisiin valmistelun kannalta relevanttia tietoa sillä kansallinen kaupunkipuisto ei ole käsitteenä juuri tunnettu ja siitä keskustelu ei ole aivan yksiselitteistä varsinkaan jos aluetta ei ole rajattu. Arveltiin, että kansallinen kaupunkipuisto on käsitteenä niin moniulotteinen että asiaan paneutuneidenkin mielissä se saa hyvin erilaisia merkityksiä. Osalle dialogiin osallistuneillekin se oli entuudestaan tuntematon ja hyvin hankalasti hahmotettava käsite.

Kansallisen kaupunkipuiston merkitys Helsingin brändille ja matkailulle

Yhtenä kansallisen kaupunkipuiston perustamisen mahdollisena lisäarvona nähtiin sen tuoma hyöty tai etu Helsingistä muodostuvan mielikuvan kehittäjänä tai parantajana niin helsinkiläisten kuin kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden ja sijoittajien silmissä. Kansallinen kaupunkipuisto ja sen kertoma tarina olisi

27.6.2018

MUISTIO

yksi keino luoda ja vahvistaa mielikuvaa Helsingistä kaupunkina jossa luonto kaikkine myönteisine vaikutuksineen (terveys, viihtyisyys, rauha, liikuntamahdollisuudet) ovat vahvasti läsnä ja kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa. Kansallisen kaupunkipuiston konseptin nähtiin olevan myös kiinnostava kansainvälisesti kaupunkisuunnittelun strategisena välineenä.

Toisaalta tuotiin esiin se, että kansallinen kaupunkipuisto on brändinä vähän tunnettu ja haastavasti hyödynnettävä matkailu- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja pelkällä statuksen saamisella ei vielä olisi juurikaan merkitystä tässä mielessä vaan vaatisi suuria panostuksia markkinointiin ennen kuin se kehittyisi oikeasti merkittäväksi matkailuvaltiksi. Todettiin myös että Helsingin luontoarvoja ja kulttuurihistoriallisia arvoja voidaan hyvin käyttää matkailumarkkinoinnissa hyväksi ilman kansallisen kaupunkipuiston statusta.

Luottamus

Yksi keskeinen keskusteluissa esiin noussut tema oli luottamus tai paremminkin sen puute siihen, että kaupungin valmistelevat virkamiehet ja päättäjät olisivat sitoutuneet viheralueiden ja kulttuuriympäristöjen suojeluun ja säilyttämiseen pitkäjänteisesti. Kansallisen kaupunkipuiston perustamisen merkitys olisi juuri siinä, että se toisi yleiskaavoja tai yksittäisiä asemakaavoja sekä valtuustokausia pitkäjänteisemmän säilyttävän statuksen kaupunkipuistoon valituille alueille. Tämän statuksen myötä viheralueiden kohtalosta huolestuneiden kaupunkilaisten ei enää tarvitsisi seurata intensiivisesti kaavoitusta ja tarvittaessa valmistautua tärkeinä pitämiensä viheralueiden puolustamiseen uusissa kaavaprosesseissa kerta toisensa jälkeen.

Päätöksellä hakea kansallisen kaupunkipuiston statusta nähtiin olevan myös symbolista ja psykologista merkitystä ja arvoa. Parhaimmillaan se toimisi valmistelijoiden, valtuuston ja kaupunkilaisten yhteisenä julkilausuttuna tavoitteena ja sitoumuksena säilyttää, turvata ja ylläpitää tärkeiksi ja arvokkaiksi koetut viheralueet ja kulttuuriympäristöt Helsingissä.

Toisaalta tuotiin esiin, että mahdolliset kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävät alueet ovat nimenomaan kaupungin suunnittelukoneiston pitkäjänteisen suunnittelutyön tulosta ja kertovat siitä, että viheralueiden ja kulttuuriympäristöjen arvot ovat hyvin tiedostettu ja niiden suojeluun on sitouduttu muun muassa kaavoituksessa ja näin ollen uudelle suojelutasolle ei ole tarvetta. Viheralueiden ja viherverkoston kehittämistä voitaisiin tehdä toki pontevammin, mutta esimerkiksi Vistra II tarjoaa tähän jo nyt hyvät lähtökohdat.

Luottamuksen lisääminen nähtiin mahdolliseksi tämän kaltaisen prosessin ja dialogin avulla ja tilaisuutta pidettiin hyvänä alkuna tälle kehitykselle. Nähtiin, että valmisteluprosessi on vaativa ja tarvitsee riittävästi aikaa. Tuotiin esiin

27.6.2018

MUISTIO

kuitenkin myös huoli kaupungin valmistelijoiden prosessiin ja lainsäädäntöön liittyvän tiedon ja ymmärryksen tasosta.

Jännite Helsingin ja valtion ohjauksen välillä

Keskustelussa nousi esiin Helsingin ja ympäristöministeriön välinen jännite. Kansallisen kaupunkipuiston perustamisen myötä koettiin samalla päätäntävaltaa kaupungin maankäytöstä siirtyvän osin ympäristöministeriölle. Esimerkiksi kansallisen kaupunkipuiston alueeseen kuuluvien asemakaavojen mahdolliset muutokset eivät olisi jatkossa ainoastaan kaupungin itsensä käsissä vaan kaavamuutoksista tulisi konsultoida myös ympäristöministeriötä. Tämä nähdään toisaalta olevan hyvä asia koska sen koetaan vähentävän riskiä että kansalliseen kaupunkipuistoon määritellyt alueet voisivat muuttua esimerkiksi rakennusalueiksi. Toisaalta tämän koetaan olevan huono tai ainakin arveluttava seikka joka tuo kaupungin omaan suunnitteluun epävarmuutta ja ennakoimattomuutta joko niin, että kaupungin mahdollisesti tärkeiksi kokemat kaavamuutokset eivät olekaan mahdollisia tai että kaavaprosessit hidastuvat ja lopputulos on vaikeimmin ennakoitavissa. Tämä kaavamuutosten mahdollisuuden ennakoimattomuus saattaa karsia myös yksityisten toimijoiden halukkuutta lähteä suunnittelemaan erilaisia hankkeita. Yksi esiin nostettu huoli oli myös se, että muodostuuko mahdollisesta kansallisesta kaupunkipuistosta jonkinlainen valitusperuste eli pyritäänkö siihen vetoamalla vaikeuttamaan myös puistoon kuulumattomien mutta esimerkiksi siihen rajautuvien alueiden kaavoitusta. Kansallista kaupunkipuistoa koskeva lainsäädäntö nähtiin myös jossain määrin epätasällisenä tai ainakin sitä tunnuttiin tulkitsevan keskustelussa eritavoin.